

Яворська А. В. Формування емоційного ставлення до себе та ровесників у дітей старшого дошкільного віку // Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Зданевич, Л.С. Пісоцької, Н.М. Миськової, Л.О. Онофрійчук. Хмельницький : ХГПА, 2021. С. 268–272.

Яворська Анастасія Вікторівна,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник:

Коновальчук Іван Іванович,

доктор педагогічних наук,

завідувач кафедри дошкільної освіти та педагогічних інновацій

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СЕБЕ ТА РОВЕСНИКІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Діяльність сучасного закладу дошкільної освіти спрямована на формування всебічно та гармонійно розвиненої, творчої та активної особистості дитини. Новий Базовий компонент дошкільної освіти, визначаючи достатній та необхідний дитині старшого дошкільного віку рівень сформованості особистісної компетентності, передбачає розвиток у неї позитивного ставлення про себе, свого внутрішнього світу, а також до інших людей. Особистісну компетентність дошкільника характеризує сформованість самосвідомості, позитивної самооцінки, вміння співвідносити свої мотиви, наміри, почуття, розуміти свою відповідальність у партнерських стосунках з однолітками [1].

Проблема емоційного ставлення дитини дошкільного віку до себе й до ровесників є актуальною, оскільки формування уявлень про себе й однолітків ще з раннього дитинства визначає провідні вектори її особистісного розвитку. Спілкування та взаємодія з однолітками відіграє важливу роль в житті дитини дошкільного віку і є необхідною умовою її соціалізації, готовності до спільної діяльності, толерантності у відносинах, формування і прояву особистісних якостей, соціальних почуттів.

Психологічні та педагогічні аспекти процесу формування емоційного ставлення до себе й ровесників у дітей старшого дошкільного віку висвітлено в дослідженнях І. Беха, О. Вовчик-Блакитної, О. Запорожця, О. Кононко, С. Кулачківської, С. Ладивір, І. Лапченко, О. Максимової, Т. Піроженко, Ю. Приходько, Т. Титаренко та ін.

Емоції – це один з основних механізмів внутрішньої регуляції психічної діяльності та поведінки дитини дошкільного віку. В емоціях і почуттях проявляється ставлення дитини до себе та інших людей, оцінка їх якостей, визнання привабливості та значимості для себе. Емоційний стан впливає на загальний розвиток особистості, мотиваційну спрямованість й успішність діяльності та спілкування дитини. О. Кононко обґрунтовує, що емоції і почуття, які складають емоційний світ дитини, відіграють важливу роль в її внутрішньому й зовнішньому житті [3].

У період дошкільного дитинства активно розвивається емоційна сфера дітей. Вони навчаються встановлювати й підтримувати особисті контакти з іншими дітьми, засвоюють норми та способи взаємодії у різних видах спільної діяльності. Спілкування з однолітками викликає в дітей різні почуття: любов, радість, повагу, ніжність, захоплення, розчарування, гнів, страх та ін. Без переживання цих емоцій неможливе вироблення в дітей ставлень до ровесників, їхніх дій. Формування ставлення дитини до себе й ровесників відбувається як її суб'єктивний вибіркового зв'язок із значущими для неї іншими, як інтегральна властивість, яка виступає єдністю емоційного, когнітивного та поведінкового компонентів. Тому рівень сформованості

емоційного ставлення до себе та ровесників у дітей старшого дошкільного віку можна розкрити за такими компонентами: емоційним (є провідним у ставленні та включає переживання, які пов'язані в дитини з певним суб'єктом чи подією), поведінковим (готовність діяти певним чином стосовно суб'єкта, який має для дитини особистісну значущість) та когнітивним (включає знання та оцінні судження про суб'єкт чи ситуацію).

Процес формування емоційного ставлення дитини старшого дошкільного віку до себе й ровесників проходить такі етапи: виокремлення себе об'єктом ставлень інших дітей; виокремлення та усвідомлення себе як суб'єкта взаємин з іншими; формування уявлень про себе та ставлення до себе. І. Бех вказує, що емоційний розвиток дошкільника як суб'єкта соціальних відносин є однією з важливих умов, що забезпечують розвиток його особистості. «Дитина народжується не злою і не доброю, не аморальною. Те, які моральні якості у неї розвинуться, залежить передусім від ставлення до неї людей, що оточують її» [2, с. 81].

Важливим чинником формування емоційного ставлення дитини до самої себе є її відносини з ровесниками, які найчастіше будуються в ігровій діяльності. Т. Титаренко, досліджуючи індивідуально особливості цього явища, зазначала: «Ставлення дитини до себе виникає в процесі становлення її ставлення до однолітків. У процесі гри дитина спостерігає за друзями, порівнює себе з ними, вчиться бачити їх переваги та недоліки, оцінює їх поведінку й поступово починає пред'являти до себе такі ж вимоги, що й до своїх однолітків» [4, с. 16]. Якщо однолітки неохоче приймають дитину в гру, не спілкуються з нею, не проявляють інтересу до неї, то вона відчуває себе самотньою, переживає почуття своєї непотрібності, неповноцінності, що суттєво визначає її самооцінку й ставлення до себе. В ігровій та інших видах спільної діяльності діти старшого дошкільного віку, порівнюючи свої досягнення з досягненнями ровесників, оцінюють не тільки результати роботи, а й себе самих, свої можливості, навчаються контролювати себе й ставити перед собою конкретні цілі. Емоції дитини в старшому дошкільному

віці починають опосередковуватись її ставленням до інших, стають більш узагальненими, усвідомленими, керованими, внаслідок появи опосередкованості.

Важливою умовою формування позитивного емоційного ставлення до себе й однолітків є створення психологічно сприятливого мікроклімату в групі та в процесі спільної діяльності. Це сприяє тому, що кожна дитина може щиро проявляти свої переживання і навчитися виявляти почуття і ставлення до інших. Сприятлива емоційна атмосфера дає можливість дитині старшого дошкільного віку реалізувати свою потребу в повазі до себе, визнання іншими її чеснот, відчувати, що вона є цікавою і значущою для інших дітей. Бажання і вміння співпрацювати, ініціативність у спілкуванні, соціальний статус дитини в групі – це ті важливі моменти, які впливають на ставлення до себе та ровесників. Вони вимагають спеціальної уваги як батьків, так і педагогів і потребують організації різних форм спільної діяльності дітей (ігри, заняття, прогулянки та ін.).

Отже, ставлення дитини до себе й ровесників – це система її міжособистісних взаємовідносин з оточуючим світом та іншими людьми. Вони забезпечують соціалізацію дитини, становлення її не тільки як об'єкта, а й суб'єкта соціальних відносин. Емоції відіграють визначальну орієнтувальну та регулятивну роль у формуванні в дітей ставлення до себе й ровесників у всіх сферах життєдіяльності. Характер ставлень дитини до себе й ровесників є проекцією її особистісного розвитку, виступає основою формування її самооцінки.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція 2021). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/nakaz-33-bazovyukomponent-doshk-osv.pdf>
2. Бех І.Д. Виховання особистості: Підручник. К. : Либідь, 2008. 848 с.

3. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): Навч. посіб. для вищ. навч. закладів. – К.: Освіта, 1998. 255 с.

4. Титаренко Т. М. Такі різні діти. – Вид. 2-е, випр. і доп. Х., Белгород : КСД, 2016. 320 с.